

STN – BLADET

Medlemsblad for

AVLSLAGET FOR SIDET TRØNDERFE OG NORDLANDSFE

Nr 3. 1999 Årgang 10

Magnus Engzelius, "Pinsti – Bonden"

Ny livdyrkontakt

Nytt frå styret

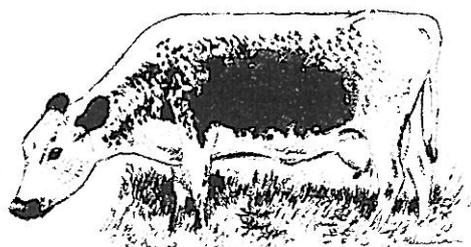
Valfart til Gåla Sæter

Besøk på Hopstad

9179 Hopstad Fødd: 20.12.1997 Hos: Grethe og Georg Hopstad, Brandsfjord Far: 9116 Motto Morf: 9083 Svarte Worm

STN

Avslaget for sidet trønderfe og nordlandsfe

Avslaget for STN

Formann

Jostein Brenden
2643 SKÅBU
Tlf: 61 29 55 56

Nestformann

Jostein Stige
8200 FAUSKE
Tlf: 75 69 76 59

Styremedlemmar

Marit Hoff
7865 JØA
Tlf: 74 28 69 78

Amund Wormstrand
2219 BRANDVAL
Tlf: 62 82 51 30

Sigmund Åbjørsbråten
2910 AURDAL
Tlf: 61 36 46 68

1. varamedlem
Odd Roar Stenby
1925 BLAKER
Tlf: 63 82 80 44

Sekretær/ Kasserer
Atle Meås
2634 FÅVANG
Tlf: 61 28 46 77
Faks: 61 28 46 49

Livdyrkontakt
Helen Davey
2436 VÅLER S
Tlf: 62 42 10 16
E-post: heldav@c2i.net

∞ KALENDER 2000 ∞

Norsk Bufe har laga ein fin kalender for år 2000. Kalenderen har fargebilde av alle dei gamle norske storferasane. Dølafe, Telemarkfe, Vestlandsk Fjordfe, Vestlandsk Raudkolle, Jarls-bergfe, Østlandsk Raudkolle og sjølvsgagt Sidet Trønder og Nordlandsfe.

Kalenderen kostar kr 100,- og kan bestillast av:

Grete Løvaas, 2643 Skåbu
Telefon 61 29 55 56
Kontonr: 2095.32.84708

Avslaget for STN

Adresse: 2634 FÅVANG
Tlf: 61 28 46 77 Fax: 61 28 46 49
Kontortid: Onsdagar 11.00 - 21.00
(kan vere vanskeleg å treffe i fjøstida 17.00-19.00)

Framsdebilde: 337 Tora etter 9111 Høglo Eigarar: Anne Elise og Geir Grosberg, Kvikne i Nord-Fron.

Skåbu i november 1999

Hei !

Så er hausten over oss att. For mange er det ei tung tid, med mørke og kalde dagar. For oss som driv i fjøset er det også ei lun og triveleg tid når buskapen er vel inne og vinterroa senkar seg over folk og fe. I mange fjøs er det også kalving på gang, og det er alltid spennande saker.

Hauستن er også ei tid da livet i lag og organisasjonar vaknar til att. Etter at det mest hektiske utarbeidet er over, får ein meir tid til møter og engasjement utanom garden. Akkurat no er det svært viktig at vi som bønder seier klart frå i kva for lei den nye landbrukspolitikken skal forast. Det er allerede kome utspel som kan skreme nokon og kvar utover i distrikta. Eg vil oppmode alle om å seie kva dei meiner, gjennom eigne faglag og politiske parti. Det som vert bestemt no får verknad i lang tid framover.

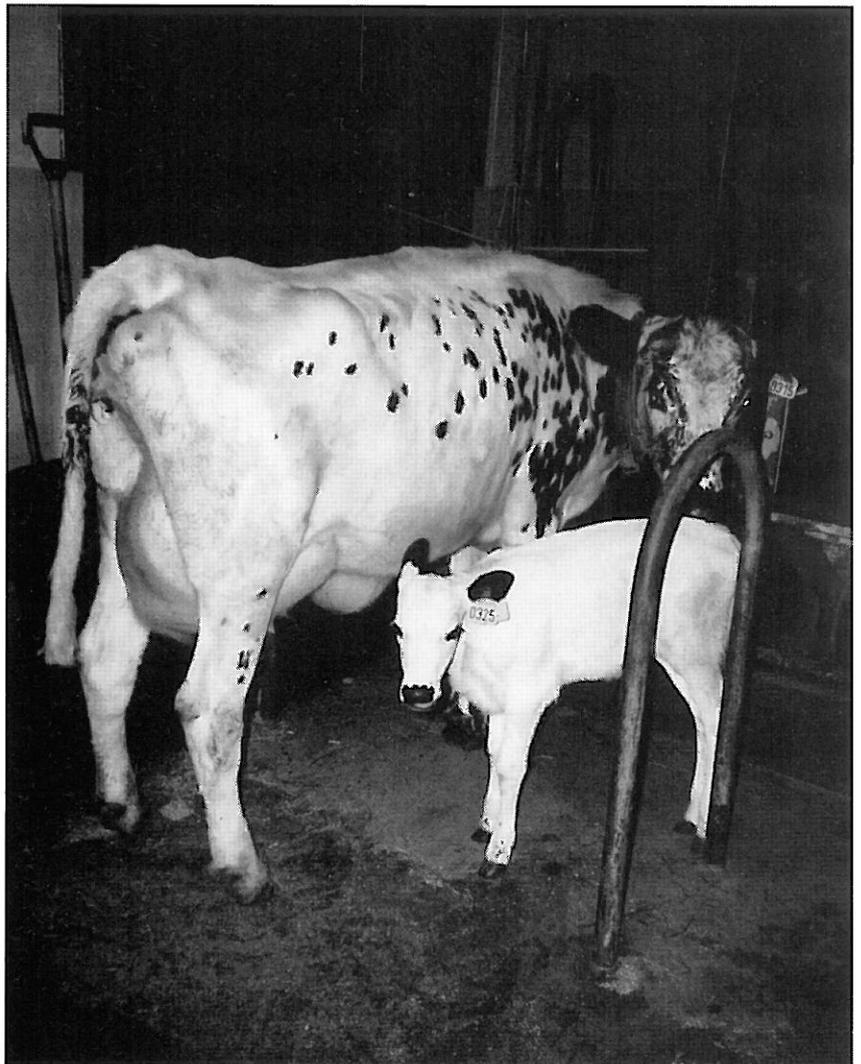
Det er ein gledeleg ting på gang for oss som driv med gamle ku-rasar. Som de sikkert veit så vart det avsett ein million kroner til bevaring av desse i siste jordbruksavtale. I skrivande stund kjenner eg ikkje regelverket fullt ut, men det kan tyde på at tilskotet blir på 5-

600 kroner pr ku som har kalva. (maks 12,5 % framandt blod.) Det endelege regelverket kjem vel ut snart. Det blir i alle fall viktig å kunne dokumentere stamtavla til det enkelte dyret.

Ein annan ting eg vil mase litt med er at de må bli flinkare til å sende inn oksetilbod. Det har vore heller dårleg det siste året. Vi treng mange tilbod om vi skal kunne drive eit godt avlsarbeid. Har de noko de lurar på i den samanheng, så ta kontakt med meg eller Atle.

Til slutt vil eg ynskje alle ein god vinter og at de alle beheld trua på STN-kua, slik at vi i fellesskap kan arbeide for framgang og utvikling. Høyrer gjerne frå dykk !!

Helsing Jostein B

Dette koselege bildet har vi fått frå Ruth og Atle Helge Strand i Dale i Sunnfjord. 315 Godlin med kukalv etter 9138 Ludvig Far til 315 Godlin gardsoksen "Frank" etter 9019 Femund og morfar til kua er seminoksen 9058 Havdal.

Ny Livdyrkontakt

Avlslaget har tilsett Helen Davey frå Våler i Solør som ny livdyrkontakt. Helen er 43 år gamal og oprinneleg frå Wales. Ho har imidlertid budd her i landet i 20 år, og snakkar flytande norsk. Saman med familien driv ho eit småbruk i Våler i Solør, og vi skal kome tilbake med eit gardsbesøk hos Helen etter kvart!

Helen Davey tek over som ny livdyrkontakt etter Odd Roar Stenby frå og med 1. Januar 2000.

Helen Davey

Vesterhaugen

2436 Våler i Solør

E-post: heldav@c2i.net

Telefon: 62 42 10 16

Telefontid: Onsdagar frå 19.00 - 21.00.

Selgarar og kjøparar av STN-livdyr kan gratis nytte seg av Avlslaget sin livdyrkontakt!

Etterspurnaden etter STN-livdyr har minka i det siste, men gode dyr med dokumentert og reinrasa avstamming er det stadig behov for. Denne vakre kukalven, **194 Linnea etter 9022 Wickstrøm**, er nok desverre ikkje til salgs. Eigar er Gerd Inger Flå på Oppdal.

Livdyr- markedet

Til salgs:

1 STN-kvige med venta kalving i jan/febr
Bedekt med 9160 Garp

Hans Gubhage, 2690 Skjåk
Tlf: 61 21 31 19

Svartsidet kvige fødd i mai-98.
Ikkje inseminert.

Karin Bjøkne, 2666 Lora
Tlf: 61 24 37 82

Kvige venta kalv 2.febr.
3,5 % framandt blod

Ola Riste, 2967 Lomen
Tlf: 61 34 37 66

Ku 162 fødd 25.05.96
Far: 9115 Magne Morfar: Gardsokse
Kalva i juli. Mjølke mengd oktober: 17,8 kg
Inseminert 07.11.99

Kvige fødd 29.07.98
Far: 9129 Havdal Mor: 162 (over)
Venta kalving 05.07.00

Turid Næs, 8980 Vega
Tlf: 75 03 52 47

Kvige fødd 08.11.98
Far: 9147 Brattbakk Morfar: 9019 Femund
Ikkje inseminert

Gudveig Kleiven Hagen, 2640 Vinstra
Tlf: 61 29 08 02

Kvige Fødd 24.04. 98
Far: 9129 Havdal Morfar: 9070 Sæther
Venta kalving 06.05.00

Jostein Brenden, 2643 Skåbu
Tlf: 61 29 55 56

Svartsidet kvige Fødd: 09.09.97
Far: 9130 Magnorn Morfar: 9094 Namdølen
Venta kalving: 01.03.00

Droplet kvige Fødd: 18.03.98
Far: 9098 Luring Morfar: 9064 Moen
Moras 5 års middel: 6113 – 4,3 – 3,4 Venta
kalving: 18.03.00

Ole Anders Stenby, 1925 Blaker
Tlf: 952 952 53

Kvige, kvit m svarte ører fødd 04.12.98
Far: 9116 Motto Morfar: 9018 Sæther
14,3 % framandt blod
Ikkje inseminert

Finn Moen Solstad, 6653 Øvre Surnadal
Tlf: 71 66 21 10

2 kviger, kalver mars/april
2 åringskviger

Kjell Wickstrøm, 7340 Oppdal
Tlf: 72 42 36 28

MELDING

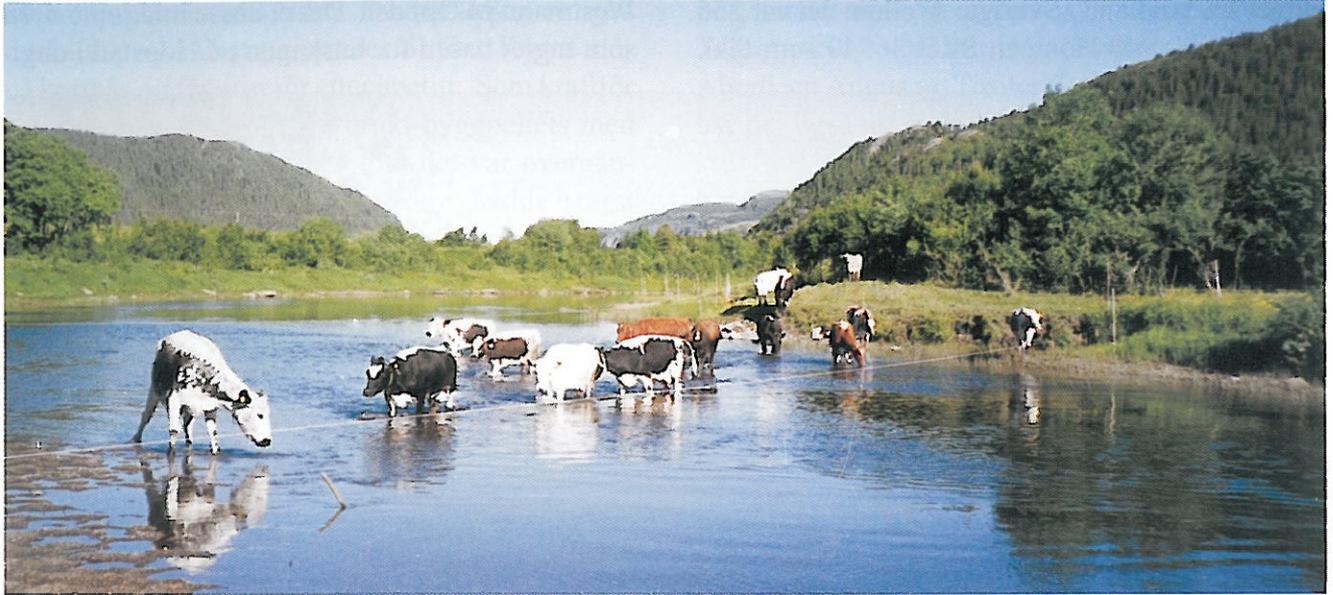
Møte i Sør-Trøndelag
interesselag for STN

Fredag 10. desember klokka 20.00
Hos: Berit og Eldar Staverløkk, Soknedal

Kontaktperson: Kjell Wickstrøm, Oppdal
Telefon 72 42 36 28

Alle vel møtt !!

Gardsbesøk på Hopstad

Buskapen på Hopstad på veg heim til kveldsmjølkinga.

Garden Hopstad, eller "Reppa" som det bli sagt i bygda, ligg i Roan kommune på Fosen-halvøya i Sør-Trøndelag. Brukarar er Grethe og Georg Hopstad, som vel er kjente for mange av dykk. Grethe sat i styret i avslaget frå 1992 – 1995, det siste året som formann.

Grethe i fjøset. Kua ho mjølkar er ei NRF/ STN kryssingsku etter 9065 Lijo.

Nybygd

Heile garden er nybygd, med våningshus, driftsbygning og redskapshus etter ei større utskifting midt på 1970 - talet. All dyrkajorda, totalt 123 mål er også dyrka opp etter den tid. Ein slik innsats står det respekt av! I tillegg til eige areal, så leiger Grethe og Georg 50 mål beite pluss noko fulldyrka jord til slått. Heimejorda er for ein stor del myr med leire i botn. Ein del av arealet er djuparbeidd, det vil seie at ein del av leira er grove opp og blanda med myrjorda i toppsjiktet. I tillegg er det blanda inn noko sand. Dette er eit nedbørsrikt område og jorda er derfor forståeleg nok ikkje så enkel å arbeide. Det må mellom anna grøftast ofte. Ein del av jorda er også utsett for flaum.

Kvifor STN ?

Grethe tok over garden etter foreldra Martin og Olga i 1989. Det var da ei rein, høgtytande NRF besetning på garden. Grethe var ikkje fornøgd med NRF-kyrne, da ho syntes proteinprosenten var alt for låg Ho hadde derfor lyst til å prøve ein annan rase og valet fall på STN, som var den rasen som hadde vore på garden før NRF kom inn i bildet.

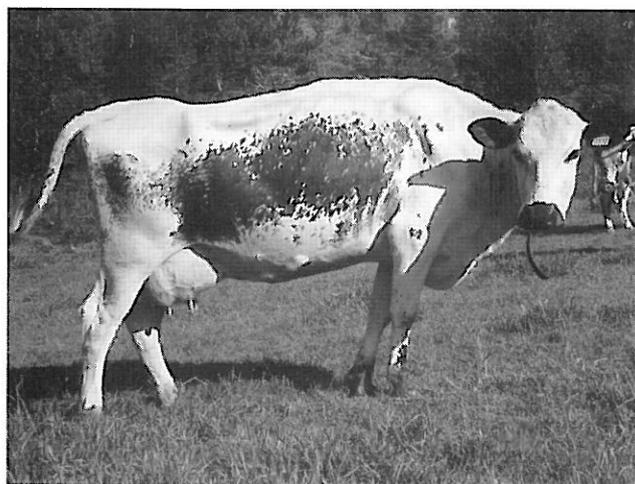
STN – BLADET

Første STN kua, 216 Tolga etter 9042 Elven vart kjøpt inn frå Svein Fauskanger og Kristina Jensen på Tolga i 1991. I 1992 importerte dei også nokre kviger frå Jämtland i Sverige. Mellom dei var 255 Valross etter 940 Hompen SKB 86940 som fekk

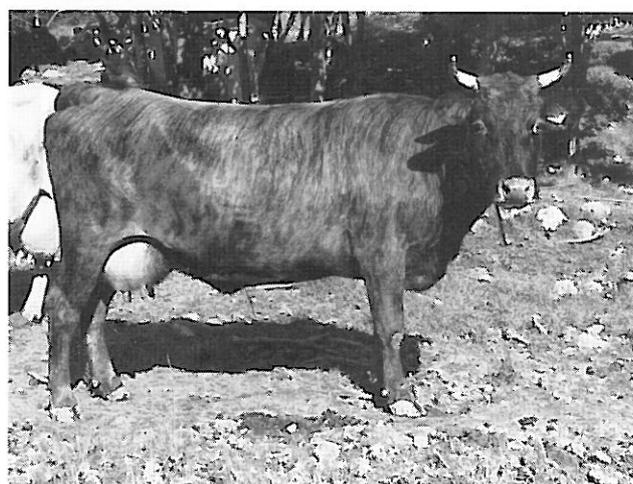
1.premie på utstillinga i Rissa i fjor. (STN-Bladet nr 3-98) Det vart også kjøpt inn dyr frå Amund og Elisabeth Wormstrand i Brandval og frå Inge Westmann på Oppdal. Det er desse innkjøpte dyra som utgjer basen for buskapen på Hopstad i dag.

*216 Tolga fødd: 31.08.90 var første STN- kua Grethe og Georg kjøpte inn.
Far: 9042 Elven Morfar: 9032 Moen Tolga har same mor som seminoksen 9082 Tolgen*

337 Dollsi etter 9054 Bazar (SKB 86702) med morfar 9087 Harg (SKB 96742) hadde som kvige ein avdrått på 5188 – 4,3 – 3,4 Gråsidet teikning er ikkje så vanleg.

*Dølakua Lykkebån får stå som representant for dei andre rasane på Hopstad.
Far: 6712 Brandenstut*

Fôr og fôring

Enga blir slått to gonger, og avlinga lagt direkte i plansilo. I tillegg blir det kjøpt inn noko høy og ammoniakkbehandla halm. Dei har tidlegare også dyrka neper/ kålrot og poteter til fôr. Kyrne står på kortbås og får grovfôr etter appetitt. Som kraftfôr har dei dei siste åra berre brukt byggpellets med vitamin/ mineralblanding. Om det var overgangen til STN eller kraftfôret som hadde størst betydning veit ikkje Grethe og Georg, men proteinprosenten har i alle fall auka svært mykje. Helst var det vel ein kombinasjon av begge delar, seier Grethe. Ho har gjort den erfaringa at det er same kva for kraftfôr ein nyttar om ikkje kua har **evne** til å produsere protein.

For lite eigna beiteareal gjer at dei har valt å la omtrent halvparten av kyrne vere vårbære, medan resten er haustbære. Dei haustbære blir sina og sleppte på fjellet om sommaren.

Avl og avdrått

Dei har brukt ein god del gardsoksar, og Georg seier at det er to grunnar til det. For det første kan det vere vanskeleg å få inseminøren til å kome på det tidspunktet ein ønskjar, og utvalget av STN-sæd har det ofte vore så som så med. Den andre grunnen er at dei gjerne vil vere med å bidra til å ta vare på den genetiske breidda i rasen, ved å få brukt fleir oksar i avlen. Det har resultert i at dei etter kvart har fått ein buskap som skil seg litt ut frå buskapar der det berre blir brukt inseminering, og som kjem til å kunne levere interessante avlsdyr etter kvart.

Så langt har Grethe og Georg levert 2 oksar til semin; 9178 Brøggen og 9179 Hopstad. Brøggen har gardsokse som far og Hopstad har gardsokse som morfar.

Gardsoksen dei har no heiter "Leif Tore" og er etter 9111 Høglo og 124 Litimor hos Liv Torill Eide og Bjørn Huseklepp på Kvikne.

Dei er stort sett nøgde med avdråtten til kyrne. Dei har oftast omkring 19 årskyr for å fylle den knapt 90 tonn store kvota. Og proteinprosenten er som sagt bra. For mjølk levert til meieriet t.o.m oktober i år ligg den på 3,4%

Allsidig dyrehold!

Dyreholdet på Hopstad er elles **svært** så allsidig. I tillegg til STN, som utgjer størstedelen av buskapen, har dei også dyr av Jersey, Vestlandsk Fjordfe, Telemarkfe, Dølafe, Vestlandsk Raudkolle, Aberdeen Angus og Tiroler Grauvieh. 2 NRF-kyr har dei også att enda. Men det sluttar ikkje med storfeet. Georg har ei heilt uvanleg husdyrinterese, noko følgande viser; dei har ein fin flokk av gamalnorsk spælsau, og nokre dyr av villsau og svartfjessau. 4 hestar (Fjording og Shetlands-ponny.) Sikkert eit (kanskje to) dusin forskjellige rasehøner, kalkun, ender, gjess, vaktler, duer perlehøner, kaninar (fleire rasar) og grisar. Sist, men ikkje minst har dei kennel, og driv oppdrett av West Highland White Terrier og Chow – Chow!

Avslaget

Grethe og Georg seier dei er nøgde med det arbeidet som avslaget gjer. Særleg positivt er STN-Bladet som dei meiner har ein viktig og heilt nødvendig funksjon som kontaktorgan.

Det dei har opplevd som mest negativt i den tida dei har vore med i avslaget er presseoppslag frå sist vinter, der medlemmar av avslaget går ut med ugrunna og svært utidig kritikk av styret. Det kritikarane oppnådde med dette var for det første å gje både rasen og avslaget svært mykje negativ reklame. For det andre er miljøet omkring denne rasen såpass lite, at ein ikkje har råd til slik "forsuring." Det kan også føre til at folk etter kvart vil kvi seg for å ta på seg tillitsverv i laget.

Frå NRF til STN på få år

Grethe og Georg Hopstad har gjeve oss eit godt eksempel på ein vellukka overgang frå rein NRF-besetning til hovudsakleg STN. Vi får håpe at også fleir gardbrukarar med over gjennomsnittet store buskapar følger deira eksempel. Men som alltid, - det er først og framst interessen og kjensla for det ein driv med det kjem an på! På Hopstad manglar det ikkje på nokon av delane!!

MAGNUS ENGZELIUS

” Pinsti – Bonden ”

Magnus Engzelius vart fødd på Røros 15.mai 1885, som einaste son av handelsmann Magnus Engzelius. Farens ønske var at Magnus junior skulle bli handelsmann som han, men slik skulle det ikkje gå. Den unge Magnus hadde heilt andre interesser og etter eige utsagn trossa han både tradisjonen og far sin og vart bonde i staden.

Magnus fekk i 1905 skjøte på den 100 mål store sætereigedomen Pinsti like utanfor Røros by, etter farfar sin, og i lag med kona Sofia (1894 – 1986) dreiv han garden fram til 1960. I løpet av desse 55 åra sette Magnus Engzelius sterke og varige spor etter seg i avlsarbeidet både for STN-rasen og for Fjällrasen i Sverige. Ingen gjer ”Pinsti-Bonden” rangen stridig som dette hundreårets mest berømte STN-opdrettar.

Magnus Engzelius døydde i 1964.

” Pinsti-bonden ” Magnus Engzelius med oksen 1647 Rosenius spent for sleden på veg over brua frå Flanderborg og inn til Røros ein vinterdag på 1940-talet.

Magnus Engzelius fortel i sine egne notatar:

Jeg fikk skjøte på sætereiddommen i 1905, og tok så fatt. Hadde da middelskoleeksamen, og søkte i 1904 om å bli opptatt som elev ved Skjetlein Landbruksskole. Blev supleant, med lovnad om å komme inn i 1905. Men da jeg da allerede så smått hadde begyndt som bonde, måtte jeg gi avkall på skolen.

Jeg fikk overtatt noe jord, 4 kyr og 2 ungdyr etter min mormor som døde i 1905. Dette var dyra jeg startet med. Første året blev det solgt melk (0,10 pr L.) og smør (1,60 pr kg) m.m fra gården for i alt 360 kroner. Det var det vi hadde å leve av. Men så var det 10 kroner i uka for rettelig flink sláttekar med 12 – 15 timers arbeidsdag og 5 kroner i uka for raksterkuller.

Jeg satte meg som mål da jeg begyndte at jeg skulle ikke gi opp før jeg hadde 1 okse, 1ku, 1 sau og 1 geit med kvit sløyfe (= 1. Premie). Det blev da i de 55 årene noen flere. I alt 7 okser og nokså mange kyr, sauer og geiter. Av pokaler og gavepremier fra utstillingene har jeg fått mellom 30 og 40 stk.

Omkring 11.000 kyr er bedekket med gårdens premierte okser ute på gårdsplassen her gjennom årene. Betalingen for okselånet var til å begynne med 40 øre. Ca 200 avlsokser er solgt fra gården fra 1908 da den første blev solgt til Nyplass Feavlslag for 200 kroner.

Sláttefolket på Pinsti ein sommardag på 1930-talet. Magnus i midten (med ljå), med garden i bakgrunnen. Som bildet viser, kan ein få svære avlingar på Røros.

Ein av dei første avlsoksaner som vart selde frå Pinsti var **259 Håkon Aursund** fødd 18.11.1910 og som Magnus kjøpte som spekalv av Nils O. Krog. Håkon Aursund vart farfarsfarfarsfarfar til 8197 Jo Sing.

73 år gamal, og 50 år etter at han selde den første avlsoksen, selde Magnus i 1958 oksa **8639 Rosentopp** til Dalsbygda feavlslag. I alt leverte Magnus Engzelius omlag 200 oksar til avl.

3 oksar på Pinsti i juni 1938. **Ulrik** vart seld til Buset feavlslag i Singsås, medan **Hösthor** og **Tyrus** vart selde til Sverige. Av Svensk Fjällrasavels tilbud av seminoksar for inneverande sesong, er det tre oksar som på farsida stammar direkte ned frå **Hösthor SKB 38**.

Engzelius var formann i og förvert for Dalselven Feavlslag som vart starta i 1930. Til Pinsti kom folk frå store delar av Røros året rundt med brunstige kyr, for å kome til oksar som 1375 Absalon, 1484 Asator og 1631 Ruggen. Det vart etter kvart mange faste, tydelege råk og stigar som alle samlast på gardsplassen på Pinsti. Og alle som kom med ku til oxen vart bedne inn på kaffe og "øksenku-kake". Dotter til Magnus og Sofia, Hedvig, hadde godt lag med oksane, så ofte var det ho som løyste ut oxen når ei ku skulle parast. Ofte mønstra ho også oksane ved utstillingar. (Sjå januar-bildet i avlslagets 1999-kalender)

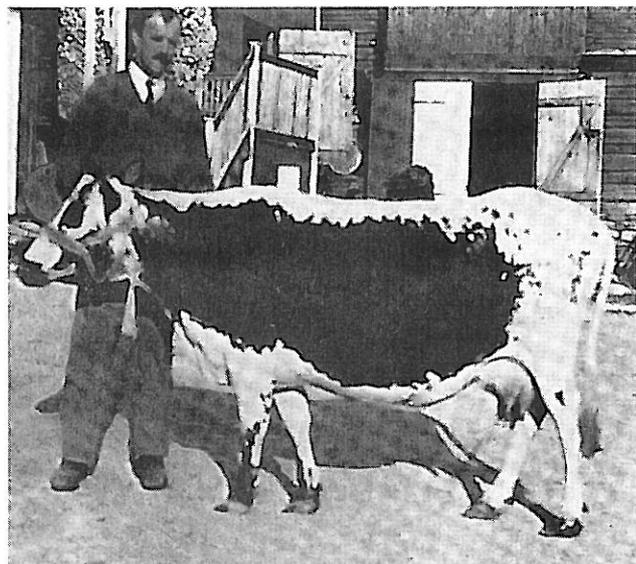
Det er sagt at det var fru Sofia som var driftigaste gardbrukaren på Pinsti. Opp til 18 mjølkekyr og eit tjugetals geiter hadde ho å handmjølke morgon og kveld. Det var bestandig fleire oksar, både vaksne og ungoksar på Pinsti. I tillegg hadde dei ein fin flokk spælsauer. Sofia Engzelius var berømt for-, og fekk fleire prisar for sine fine åklede av rein spælull som ho hadde spunne, farga og vevd.

Magnus var arbeidsleiar og administrator på Pinsti. Han hadde også mange offentlege verv. Han satt mange år i jordstyre, menighetsråd, bankstyre og anna. Han dreiv mykje med krøtterhandel, kjøpte lovande ungoksar og selde dei vidare att. Krøttera frå Pinsti hadde godt ord på seg, så han gjorde det nok ofte godt på å kjøpe, føre opp, stille ut og selje avlsoksar. Han hadde dessutan godt skjønn på krøtter og avl, og var med som prisdømmar for storfe i Sør-Trøndelag fylke i 35 år.

Siste gongen han sjølv stilte ut dyr var på fylkessjået på Røros i 1960, kor han møtte med i alt 20 dyr. Alle vart premierte. Det siste året Magnus og Sofia dreiv Pinsti hadde dei 14,8 årskyr med ein middelavdrått på 3579 kilo mjølk.

Dyrematerialet frå Pinsti fekk stor betydning, ikkje berre for STN-avlen, men også for Fjällrasen i Sverige. Først på 1930-talet var det inna fjällrasen store problem med kjønshypoplasi. Det vil seie arveleg underutvikling av testiklar/ eggstok-

kar. STN-rasen var fri for hypoplasi, og det vart importert i alt 11 oksar frå Noreg for å kome problemet til livs.

*Den viktigaste stamkua på Pinsti vart **1221 Rosengås** fødd 05.07. 1924. Ho hadde i alt 9 stambokførte søner og 2 stambokførte døtre. 2 av sønene hennar, 1 soneson og 4 dottersøner vart eksporterte til Sverige. Rosengås fekk etter kvart eit enormt antal etterkommarar på begge sider av kjølen, og vi skal kome attende til denne produktive kua i ei seinare utgåve av STN-Bladet. (Sjå også den nedanfor nemnde artikkelen i Fjällkon.)*

Frå 1937 til 1941 selde Magnus Engzelius 8 oksar til Sverige. Desse oksane fekk tilsaman i alt 244 stambokførte søner etter seg! Den mest berømte av desse vart oxen Hösthon SKB 38, som fekk 77 stambokførte søner. (Sjå artikkel i Fjällkon nr 1 – 97.) Den i nyare tid mest berømte Fjällraseoksen, 708 Bill SKB 76708 (9030 Bill) stammar direkte ned frå dei tidlegare nemnde oksane Asator og Absalon.

Magnus Engzelius stilte med 5 dyr, 2 oksar og 3 kyr på Distriktslantbruksmötet i Rommehed i juni 1939. Alle dyra vart premierte og selde i Sverige. Engzelius fekk 5000,- Svenske kroner, og pengane brukte han til å kjøpe Kroghagan, eit stort, godt jordstykke ved Hittersjøen.

Magnus, Sofia og Magnus jr med kyrne 4912 Helgeros f: 31.05.1933 etter 1375 Absalon og mora 1694 Engelin f: 15.03.1926 etter 549 Kolumbus. Engelin hadde ein 13 års middelavdrått frå 1928 – 1941 på 3719 – 4,1 – 153. Sitt beste år hadde ho i 1933 med heile: 5185 – 4,4 – 228. Ein son etter Helgeros, Hoffman SKB 464, med far 1631 Ruggen vart seld til Johannisberg Avelscenter i Vesternorrland i Sverige. Ei heilsyster til Hoffman, Hedros, vart seld til E.M. Eriksson i Ottsjön i Sverige.

Magnus Engzelius stilte, og fekk 1.premie for kua 160 Rose 8413 på Ekebergutstillinga i 1959. Rose var fødd: 06.01.1949 Far: 5427 Nero Nerhoel Avdr. 1957: 5453 – 4,2 – 230 Mor m.a til 8639 Rosentopp

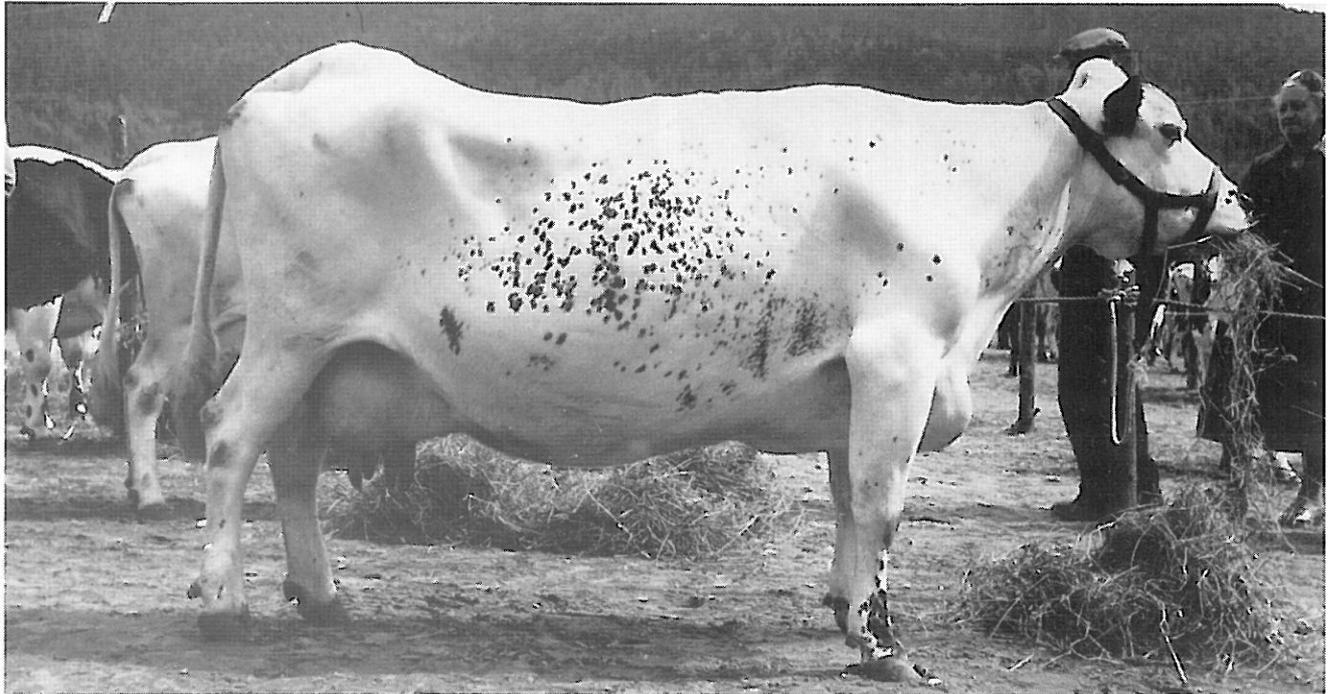

*To flotte kyr etter 1375 Absalon. 4868 Norge f: 18.10.1932 og 1962 Mairos f: 03.05.1930
Mairos fekk 2.dra pris på Distriktslantbruksmötet i Rommehed i Sverige 18. juni 1939. Ho vart seld
til Nordviks Lantbruksskola i Ångermannland.*

*Pinsti-bonden på eldre dagar.
Buskapan på garden vart borte
med gubben sjølv, og fjell-
bjørkeskogen veks tett der
øksenku-råka ein gong gjekk.
Buskapan på Pinsti og
avlslarbeidet som Magnus
Engzelius la ned gjennom 55 år
sette imidlertid sterke og
uutslettelege spor etter seg.
Vi vågar den påstand at ingen
enkeltperson har som han
påverka STN-rasen.
Den arven vil vere levande
så lenge det finst "Rørsku"
og Fjällkor til.*

”Frå det gamle stjernegalleriet”

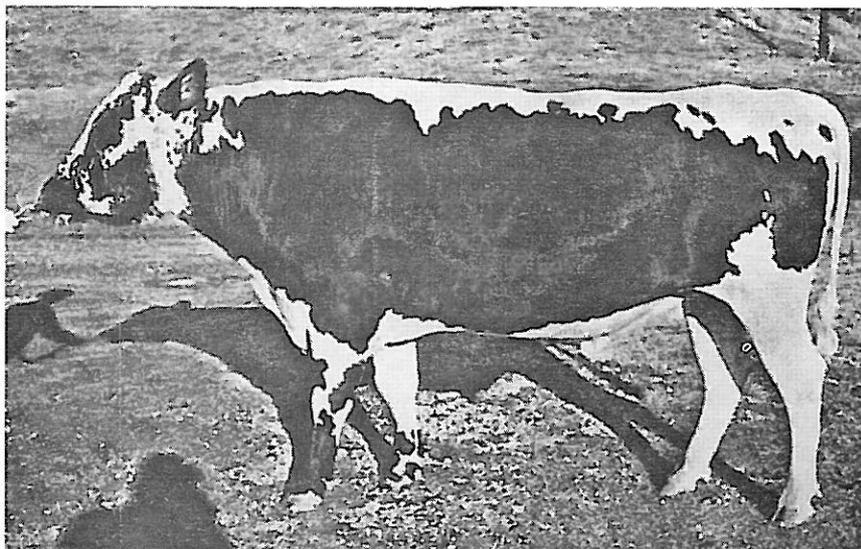
8818 Rypa Fødd: 12.03. 1947 Eigar: Lars Aa, Jerpstad, Meldal.

Far: 5299 Bligutt Meldal Mor: 4936 Marineros Morfar: 1462 Lubben Lo

1.premie Soknedal 1959: *”Senka rygg og høg halerot. Bra kryss og lår, bra beinstilling. Noe sidt, ellers bra jur med noe lange spener. Brystomfang 180 cm.”*

14 års middelavdrått: 4816 – 4,7 – 224 Beste år 1960: 6406 – 4,9 – 315

8818 Rypa kom frå ei svært produktiv ku-slekt. Mora Marineros vart nesten 20 år, og hadde ein livstidsproduksjon på 2136 kilo mjølkefeitt. Dottera 10036 Kala presenterte vi i STN-Bladet nr 3-1997. Ho hadde 11 års midelavdrått på 5811 – 4,5 – 261, og var fleire år over 7000 kilo mjølk. 8818 Rypa vart mor til oksen 8922 Rypson og mormor til 8984 Kalar og 8991 Kal Bogevoll.

8922 Rypson f: 12.12.60

Far: 8274 Tjalve

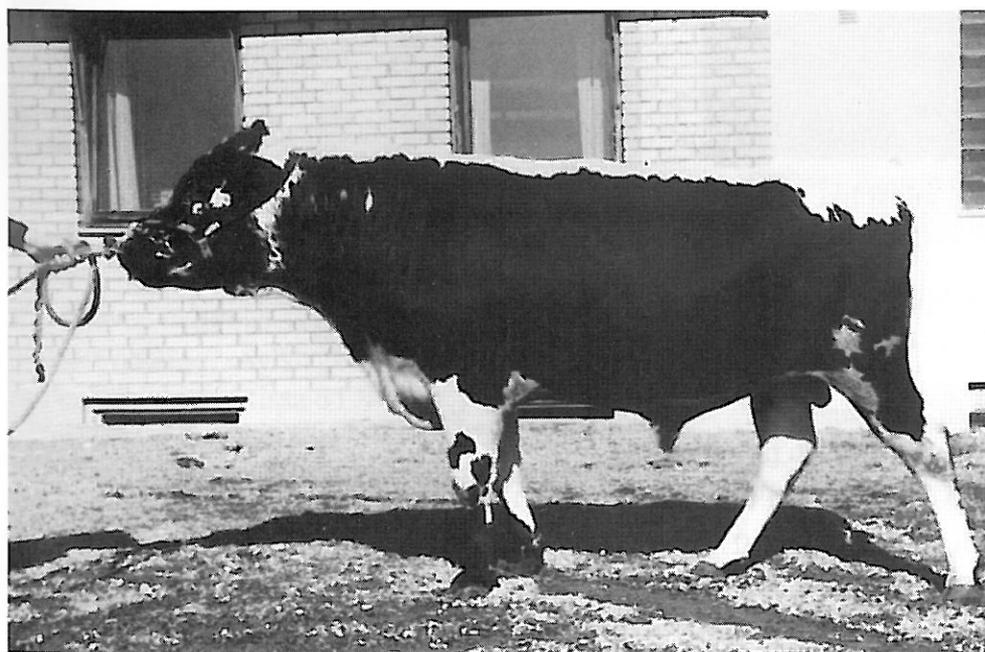
Mor: 8818 Rypa

Rypson er morfar til 9010 Øst-Tor.

Dei næraste ættingane vi har etter 8818 Rypa er 9010 Øst-Tor og 9012 Josu. Dei har Rypa henholdsvis som morfars-mor og farmorsmor.

53 Løkkeli hos Elisabeth og Amund Wormstrand, Brandval er etter seminoksen 9010 Øst-Tor
Morfar: 9030 Bill (708 Bill SKB 76708) Avdrått 1998: 5793 – 3,5 – 3,3
Løkkeli har 8922 Rypson som farmorsfar. Ho er aktuell oksemor, og er no inseminert med
9004 Selo. Så får vi håpe at det kan bli ein ny seminokse etter kvart.

9010 Øst – Tor

Fødd: 01.12. 1973
Hos: Jon O. Østhus,
Soknedal.
Far: 8985 Jo Langen
Morfar: 8922 Rypson
Mor: 53 Rosenkoll
11 år: 4786 – 4,2 – 201

∞ Valfart til Gåla ∞

Laurdag 3.juli vart det arrangert kulturhistorisk seterdag på Gåla seter i Stor-Elvdal.

Initiativtakarane Frida Enger og Christian Saxlund hadde lagt opp til ei stor mønstring av norsk seterkultur i vid forstand. Men at det skulle kome inn på 6000 besøkande var det vel ingen som kunne tru på førehand! Det førte til at det vart noko trangt om saligheita for å få parkert bilen, og at det vart langt og gå. Ellers såg det ut til at alt gjekk over all forventning! 17 setre var opne på Gåla, og på kvar seter var det fleire utstillarar og aktiviteter. Spektret var vidt og

Frå ei av setrene på Gåla, og minst like mykje folk var det på dei andre 16 !!

famna svært mykje av eldre og nyare seterkultur. Ysting, handverk av mange slag, utstyrsleverandørar, avlsorganisasjonar, folkemusikk, dyr, troll og hulder og alt mogleg anna.

Avslaget for STN hadde stand ved sida av Landslaget for Telemarkfe. Kirsten Gjessing og Arve Gunderstuen, Grete Løvaas, Jostein Brenden og Atle Meås delte på jobben med å stå på vår stand. Vi fekk seld ein del skjorter, og blad og brosjyrar gjekk unna. Dyra til Christian gjekk like utanfor veggen og reklamerte for seg sjølv.

Tusen takk til alle som deltok for Avslaget, og takk til Christian og Frida for invitasjonen og for eit storslagent arrangement!

Laurdagsfrierane satt tolmogige ved skigarden og venta på at alt folket skulle reise heim att så budeiene vart att åleine.

PS!

Julaften på NRK 1 klokka 18.30 kjem eit program som heiter "Ei Jul for lenge sea". Der er kyrne på Imsmoen (hos Christian) med som statistar !

Nytt frå styret

Styremøte halde på Øyer Gjestegård 04.05.1999

I

Styret vurderte og fastsette kva for seminoksar som skal sendast ut til sesongen 1999/ 2000. Det vart plukka ut 5 nye oksar, i tillegg til 3 gamle "tråvarar" som får gå ein runde til. Årets oksar er:

Okse	far	morfar	mmf
9038 Ruud	8985	8989	8991
9070 Sæther	9052	9021	9012
9094 Namdølen	9055	9019	8993
9152 Kalle	6561	6681	86943
9155 Snøgg	6561	115	9049
9161 Grejo	9062	9055	9041
9162 Lomen	9008	9020	9006
9179 Hopstad	9116	9083	9042

II

Avlslaget for STN vart invitert til å delta på seter kulturhistorisk dag på Gåla Sæter i Storelvdal 3.juli. Styret såg dette som eit godt høve til å marknadsføre rasen og laget, og takka ja til invitasjonen.

III

Mange inseminører, store avstander og lite utval av sæd gjorde at Rissa STN-lag har inngått avtale med Geno om å ha eigen dunk for lagring av sæd. Rissa STN-lag søkte Avlslaget for STN om å få ta ut 150 sæddosar av STN-oksar til å fylle opp dunken med.

Eit slikt opplegg har ikkje tidlegare vore prøvd i så stort omfang. Avlslaget for STN gjekk derfor inn ei avtale med Rissa STN-lag:

- Rissa STN-lag får ta ut eit års forbruk, inntil 150 sæddosar, av STN-oksar.

- Rissa STN-lag er ansvarleg for dosane ved eventuelle uhell. Tap av dosar utover eit svinn på 5%, skal erstattast med ein sum tilsvarande sædavgift for 1.gongs inseminering.
- Rissa STN-lag fører kontinuerleg status over innhaldet av sæddosar i dunken.
- Ved behov for påfylling av sæd, skal ny søknad frammas til styret i avlslaget.
- Avtalen gjeld til 1.oktober 2000.

I tillegg vart det uttrykt ønske frå styret at størstedelen av dosane skulle være av årets oksar, og at ingen dosar av oksar som er sperra for vanlig bruk kan takast ut.

IV

Brukarar som berre nyttar STN-sæd i buskapen sin får ikkje tilsendt Geno (NRF) sin oksekatalog. Styret har fått forespurnad om ikkje vi kan få til ei ordning slik at alle, også dei som ikkje nyttar Geno sine oksar, får tilsendt katalogen.

Styret synest ikkje dette er ei sak for Avlslaget. All informasjon om STN-oksane får ein gjennom STN-Bladet. Vil ein ha Geno sin katalog i tillegg, vil ein heilt sikkert kunne få denne tilsendt vederlagsfritt ved å henvende seg til hovudkontoret på Hamar. Telefon: 62 52 06 00

V

Jostein Brenden og Atle Meås representerte avlslaget for STN på møte i Norsk Bufe halde på Blaker i Akershus 13.09.

Det er over jordbruksavtalen bevilga 1 million kroner i produsentretta tilskott for hald av "gamle norske husdyrrasar". I den anledning var staten interessert i innspel frå Genressursutvalet til korleis desse pengane skal fordelast.

- Norsk Bufe gjekk inn for at tilskotet i første omgang skal omfatte alle dei gamle norske storferasane.
- At rasane skal ha likt tilskott pr dyr
- At det skal tildelast kyr som er, eller har vore i produksjon

- Det skal vere tilskott for stambokførte gardsoksar
- Det skal ikkje vere over 6,25% innblanding av framandt blod i dyret.

Odd Roar Stenby tok med seg Norsk Bufo sitt syn til møte i Genressursutvalet 17.09.

Kjell Nyhus fra Landbruksdepartementet ønska å rådføre seg med Genressursutvalet før det vart utarbeidd forskrifter for tildeling av dette tilskottet. I Genressursutvalet vart det semje om følgande forslag:

- Beløpet blir fordelt likt på alle rasar
- Mjølkekyr og ammekyr blir stilt likt
- Det skal ikkje vere over 12,5 % innblanding av framandt blod i dyret. (likt kravet i Sverige og Danmark)
- Rasereinheita må kunne dokumenterast via husdyrkontrollen eller Norsk Landbruksmuseum. Dersom rasereinheit ikkje kan dokumenterast, fell dyret utanom ordninga.
- Alle som mottek produksjonstillegg (over 0,1 årsverk) er berettiga tilskott
- Det blir sett av ein liten pott til spesielle dyr som fell utanom desse reglane. (for eksempel husbehovskyr)

No blir det opp til staten å utarbeide dei endelege forskriftene, så det kan sjølvstakt bli endringar i punkta ovanfor. I følge signal vi har motteke, kan det hende at tilskotet vil kome med på søknad om produksjonstillegg med søknadsfrist 20.01.2000.

Telefonmøte halde 22.09.1999

Den ledige stillinga som Livdyrkontakt vart lyst ut i STN-Bladet nr 2-99, samt i Bondebladet 25.08. Det kom inn i alt 17 søknader til stillinga. (5 kvinner og 12 menn) Fylkesvis fordeling:

Oppland 7
 Hedmark 3
 Møre og Romsdal 3
 Sør-Trøndelag 2
 Nord-Trøndelag 1
 Rogaland 1

Styret vart samde om å tilby stillinga til Helen Davey frå Våler i Solør. Davey har takka ja til å ta stillinga som livdyrkontakt, og tek over etter Odd Roar Stenby frå 01.01.2000.

Styremøte halde på Oppdal Hotel 15.10.1999

I

Oksetilbod

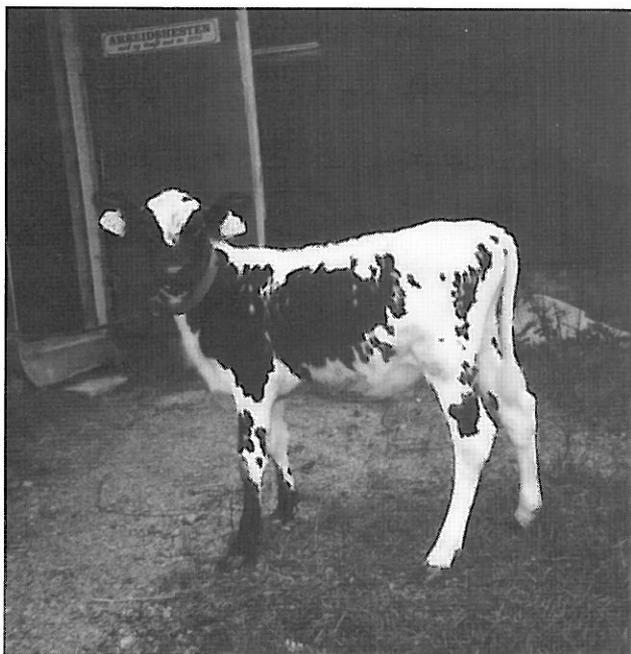
Det var kome inn tre oksetilbod til dette møtet. Eit tilbod vart avslage, medan dei to andre vart kjøpte inn:

1. Kalv nr 744 Finbekk Fødd: 30.07.99 Hos: Kirsten og Leif Gjessing, Drevsjø
 Far: 9158 Flå Morfar: 9104 Korsar Mor:192 Fia

Kalven er typisk, svartsidet og har 3,1 % innblanding av framandt blod

2. Kalv nr 547 Magnor Fødd: 16.07.99 Hos: Kåre Andersson, Magnor
 Far: 9153 Lill-Gubben Morfar: 9022 Wickstrøm Mor: 29 Eline

Også denne kalven er typisk, svartsidet og har 2,7 % innblanding av framandt blod

” MAGNOR ”
 Nytt seminokse-emne

II

Dommarkurs

Det er med ujamne mellomrom behov for kompetente dommarar til utstillingar med STN-dyr. Styret vil derfor prøve å arrangere dommarkurs med kompetente instruktørar i løpet av våren. Meir informasjon om dette vil kome i STN-Bladet nr 1-2000.

III

Miljøskapande tiltak/ reklame

Antal 1.gongsinsemineringar med STN-sæd går nedover, som for dei andre gamle rasane. Utfordringa for Avslaget i "nedgangstider" blir å behalde flest mogleg av dei som driv med rasen i dag, samt å prøve å nå ut til nye brukarar (= som driv med NRF i dag !) For å få folk til å fortsette med rasen i desse, for norsk landbruk harde tider, er det viktig at vi prøver å få til eit best mogleg miljø omkring rasen og avslaget. Av ting som skapar eit miljø omkring STN-rasen er årsmøtet med medlemstreff, lokale "interessegrupper" og tilfeldige utstillingar.

Styret vil gjerne ha innspel frå medlemmane med forslag til fleir "miljøskapande tiltak". Kunne det for eksempel vore ein idè med ei samling om sommaren/ hausten i tillegg til årsmøtet. Landslaget for Telemarkfe arrangerer ein tur kvar sommar, hadde det vore noko for oss ? Alle innspel og idear blir mottekne med takk !!

Det har i løpet av dei siste 15 åra vore ein del blest omkring dei gamle ferasane, og dei aller fleste som kunne ha interesse av å prøve desse dyra har nok gjort det. Likevel må vi håpe og tru at nye brukarar framleis kan fatte interesse for STN-kua sine mange positive eigenskapar. Negativ reklame er det desverre lett å få til, jfr diverse oppslag i fagpressa sist vinter/vår. Å få til god, positiv reklame krever mykje innsats og pågangsmot, noko vi mellom anna såg av seterdagen på Gåla seter i Stor-Elvdal i sommar. På årsmøtet i Espedalen fekk

styret mange synspunkt frå medlemmane på at rasen og avslaget må synleggjerast. Styret har kome fram til følgande konkrete ting som det skal arbeidast med på "reklamefronten" i året som kjem:

- Deltaking på eventuell stor gammalraseutstilling i samband med Dyrsku'n i Seljord i Telemark i september 2000.
- Delta på stor utstilling på Hellerud, hausten 2000
- Eiga STN-side på internett. Med aktuell informasjon om avl, kjøp og sal av livdyr, arrangement mm.
- Artiklar og reporstasjar om rasen i fagpressa.
- Deltaking på lokale landbruks- og bygdedagar (krev innsats frå lokale eldsjeler, men avslaget bidreg meir enn gjerne med materiale og anna.)

IV

Årsmøtet 2000

Tidspunkt for årsmøtet i år 2000 er sett til 25.-26.mars. Plasseringa er ikkje heilt klarlagt enda, så det kan vi desverre ikkje informere om i denne utgåva av STN-Bladet

Alle som har saker dei vil ta opp på Årsmøtet, bør sende desse til styret inna 1.januar.

V

Tildeling av langtidslagra sæd til aktuelle oksemødre

Det var til møtet kome inn søknad frå to produsentar om tildeling av langtidslagra sæd til i alt 3 aktuelle oksemødre. Dei tre aktuelle kyme vart tildelt 3 dosar kvar av henholdsvis: 9004 Selo, 9012 Josu og 9013 Eri Nero.

Ein STN - pioner !

Kjell Wickstrøm frå Oppdal er ein kjent mann for alle som har STN-dyr. Svært mange av oss vart kjent med rasen og med avslaget nettopp gjennom han. Det kanskje ikkje alle veit, er at nettopp Kjell er ein av eldsjelene som var med å redde STN-rasen.

Kjell tok over garden Hårstad, og gardens gamle, fine STN-besetning etter foreldra i 1980. Kjell var glødande interessert i den gamle lokale ferasen, og han innsåg fort at noko måtte gjerast om ikkje rasen skulle gå til grunne. Avlsarbeidet låg heilt nede, det vart fleire år ikkje kjøpt inn nye seminoksar, talet på insemineringar gjekk ned kvart år og aktiviteten i avslaget begrensa seg til 7 - 8 personar som møttest til Årsmøte i samband med landbruksveka i Trondheim.

Utan innsatsen til Kjell, som saman med Gerd Inger Flå og Rolf Petter Tørres gjekk på med stor interesse og eit fantastisk pågangsmot, hadde STN-rasen raskt gått sin undergang i møte. Rolf Petter deltok første gongen på årsmøtet i 1979. Gerd Inger og Kjell kom etter i 1980. Dei tok tak i det innsomnande avslaget da det såg som aller mørkast ut, og vart alle valde inn i styret i 1982. Gerd Inger som formann, Kjell som styremedlem og Rolf Petter som 1.varamann til styret.

Det skulle vise seg å bli eit av dei viktigaste tidskilje i heile rasen si historie. Nedgangen i insemineringane stoppa opp i 1982. Kjell, Gerd Inger og Rolf Petter reiste rundt og registrerte mange av buskapane som fanst att i Sør-Trøndelag. Det vart sendt ut rundskriv til alle som inseminerte med STN-sæd, der dei vart oppmoda om å sende inn tilbod på aktuelle oksekalvar til semin og likeeins om dei hadde livdyr til salgs. Hos Rolf Petter vart det i 1983 oppretta "livdyrstasjon". Kalvar vart kjøpte inn for oppdrett og salg til interesserte kjøparar. Kjell fekk i oppdrag å ta seg av livdyrformidling. Dei fekk i gang att avlsarbeidet og tok til å kjøpte inn fleire oksekalvar

til semin. Aktiviteten i avslaget tok seg kraftig opp! Dei reklamerte også godt for rasen. Talet på insemineringar tok så smått til å auke att og optimismen kom att i Avslaget takka vere innsatsen til Kjell og dei andre. Kjell har 13 år bak seg i styret i avslaget, og han var livdyrformidlar i 11 av desse åra.

*Rolf Petter Tørres, Gerd Inger Flå
og Kjell Wickstrøm*

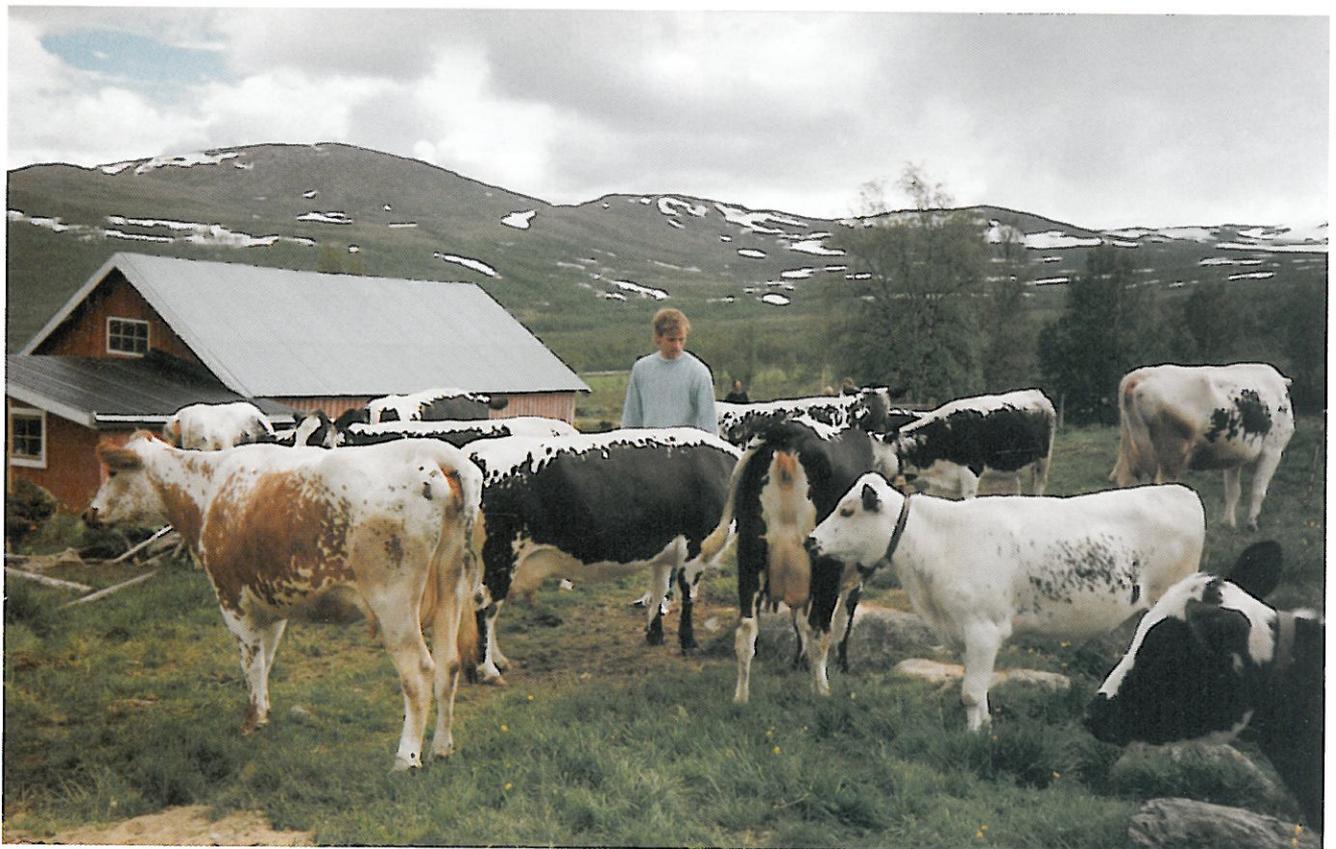
I alt 10 seminoksar har kome frå Hårstad. Den siste av desse, 9180 Norvik blir sendt ut neste år. Av dei 10 oksane er det særleg 9020 Jowi, 9022 Wickstrøm og 9080 Solmann som har hatt og kjem til å fortsette å ha stor betydning for rasen. Kjell har også vore ein svært viktig leverandør av livdyr i dei åra rasen har vore under gjenoppbygging.

Av helsemessige årsakar avvikla Kjell husdyrhal- det no i sommar, men vi håpar at avslaget kan få dra nytte av hans store interesse for og kunnskap om STN-rasen også i framtida. STN-Bladet vil få ønske Kjell og Marita lykke til vidare, og takke for uvurderleg innsats for "Siátkua" så langt.

Atle – 99

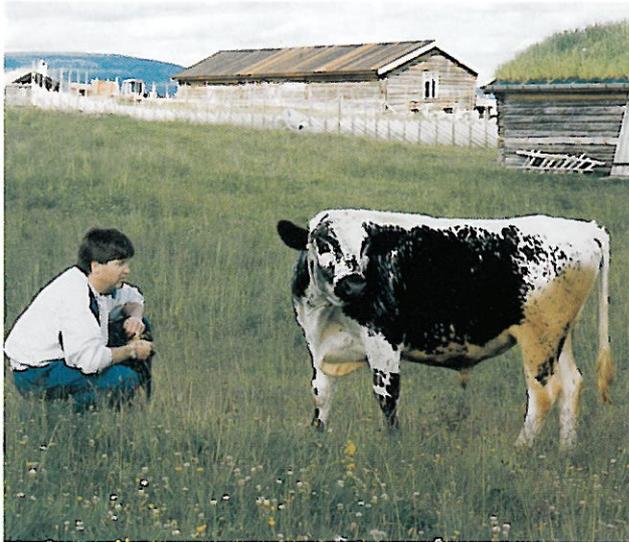

Kjell Wickstrøm i fjøset på Hårstad med kua 115 Morban etter 9039 Ramik

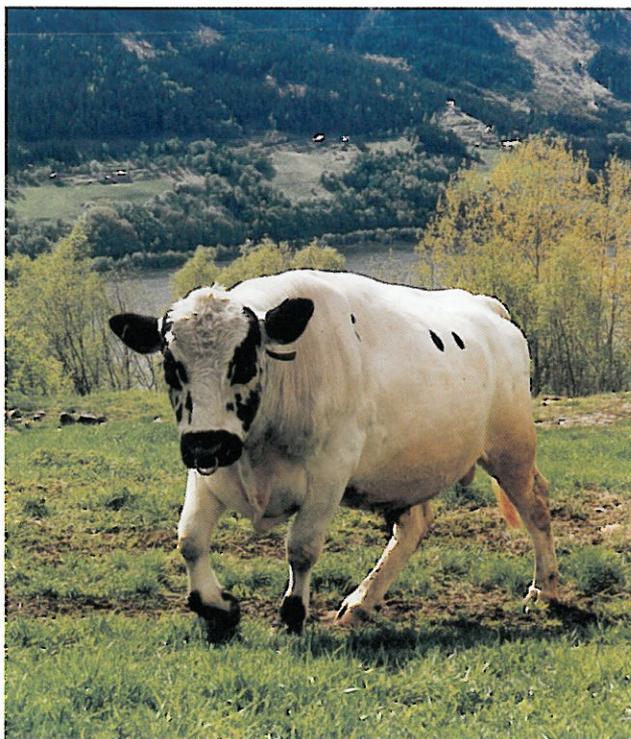

Atle Meås studerer buskapen til Kjell Wickstrøm på den flotte setra i Grytdalen. Juni 1990

Oksen er halve buskapen

STN-fotograf Halvard Blegen helsar på gardsoksen 9169 Sulis på Gåla Seter. Sulis var fødd hos Ingebrigt Moen i Surnadal, og var etter 9098 Luring, med 9018 Sæther som morfar.

9160 Garp i fint driv høgt oppe i bakkane hos Morten Granlien og Atle Meås i Fåvang i Gudbrandsdalen. Fødd hos Sven Blomberg i Stora Skedvi i Sverige. Garp var etter 14 Gredor SKB 5835 f.1959 farfar: 4 Dore SKB 1105 f. 1943 og morfar var 137 Tell SKB 4206 f. 1953

3609, foreløpig utan namn og stamboknummer. Gardsokse ved Norges Landbrukshøgskole, Ås. Far: 9062 Myran Morfar: 9066 Miro

”Lomund” fødd hos Ola Riste, Lomen i Valdres. Far: 9116 Motto Morfar: 9061 Moen Eigar er Christian Saxlund, Imsroa

162 Rambo II hos Knut Egil Rønning i Stadsbygd. Fødd hos Gerd Inger Flå, Oppdal Far til oksen er 9113 Rudolf og morfar 9034 Siljar.